

James A. Kehlhoffer

Conceptions of "Gospel" and Legitimacy in Early Christianity. Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament 324. Tübingen: Mohr-Siebeck 2014. XXIII + 400 s. Indb. Euro 139.

Bindet er ikke en monografi, hvad titelbladet ellers giver indtryk af, men et genoptryk af 16 afhandlinger, offentliggjort 1998-2013. Alle er de på ny gennemarbejdede og forsynet med en samlet bibliografi. En sammenhæng søges også etableret i et forord, der begrunder en firdeling af kapitlerne i 1) Methodological Observations (kap. 1-3), 2) Conceptions of "Gospel" in Early Christianity (kap. 4-7), 3) Struggles for Legitimacy (kap. 8-14) og endelig 4) Early Christian Virtues in Practice (kap. 15-16).

Først står forfatterens tiltrædelsesforelæsning i 2011 som professor i nytestamentlig eksegese ved Uppsala Universitet. Der er på én gang en programerklæring og en selvrepræsentation, hvor der slås til lyd for en nuanceret forståelse af historisk-kritisk metode, så der bl.a. er plads til "den lingvistiske vending". Kap. 2 søger med udgangspunkt i beskrivelsen af Johannes Døbers føde (som Kehlhoffer har skrevet en monografi om i 2005) at indplacere studiet af tidlig kristendom i forhold til andre akademiske discipliner, mens kap. 3 diskuterer og kritiserer J.D. Kingsbury's forståelse af den jordiske Jesus i Matthæusevangeliet.

I anden afdeling argumenterer forfatteren udførligt for, at det ikke var Markion, der først brugte betegnelsen "evangelium" om et skrift, men at dette var foregrebet i 2. Clemensbrev og ikke mindst i Didakè. Der følger (kap. 5) en drøftelse af karakteren af Basilides' skrift *Exegetica*, der ikke har været et evangelium i vor forstand, men snarere en redegørelse for denne forfatters teologiske system. Kap. 6 er en analyse af, hvordan Paulus i sine breve definerer frelseshistorien og dermed oprindelsen til sit evangelium i forhold til GT, Jesus-overleveringer, apostle før ham og ikke-jøders optagelse i den paulinske Jesus-bevægelse, mens kap. 7 gælder om bevidnelsen af Mark 16,9-20, først og fremmest i form af en analyse af Eusebs *Ad Marinum*, som der spaltevis optræder både en tekststudgave og en oversættelse af.

Tredje afdeling begynder (kap. 8) med en analyse af bønnerne i 1. og 2. Makk., der afslører en hhv. pro- og antihomonæisk tendens, mens kap. 9 ser på, hvordan lidelse fungerer som forsvar for Paulus' apostolske autoritet i Gal. og 2 Kor 11. Kap. 10 sammenligner Paulus' og Justins brug af det mirakuløse som autoritetsbegrundende, mens kap. 11 handler om, hvordan Apostlenes Gerninger gradvist afdækker Paulus' vold mod kristne i en apologi for den lukanske Paulus' position, mens kap. 12 forsøger et svar på spørgsmålet om betydningen af dateringen af Apokalypsen og kejserkulten for forståelsen af forfatterens lovprisning af kristnes lidelser i Åb 1-3. Kap. 13 gælder "Hippolyt" og magi, hvor *Elenchos* IV,28-42 gennemgås med det resultat, at Hippolyt må have haft adgang til en samling af trolddomsformularer, og kap. 13 er en kritisk stillingtagen til påstanden om, at biskop-

per, der havde holdt fast ved bekendelsen under forfølgelser, nød umådelig anseelse på kirkemødet i Nikæa.

Sidste del handler om undertrykkelse af vrede i den tidligste kristendom, belyst gennem eksempler fra den paulinske tradition (kap. 15), samt om tidlige kristne asketiske praktikker og bibelfortolkning, som de findes beskrevet af Galen og Tatian (kap. 16).

Som det fremgår, er det et meget blandet bind, der viser sin forfatter som en forsker, der både er meget åben over for nye tilgange og gerne inddrager den ældste kirkes historie og teologi i sit arbejde.

Mogens Müller

Marius Timmann Mjaaland, Ola Sigurdson og Sigrður Thorgeirsdóttir (red.)

The Body Unbound: Philosophical Perspectives on Politics, Embodiment and Religion. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing 2010. 198 s. £ 37,99

The Body Unbound er en samling artikler med en religionsfilosofisk tilgang til forholdet mellem religion, politik og kropslighed (embodiment). Artiklerne er vokset ud af et flerårigt nordisk forsknings samarbejde og helt særligt en konference i Island juni 2009 med titlen Religion and Politics of the Body”. Antologien er samlet omkring den tese, at kroppen ofte har været anskuet som bundet på en dobbelt måde – både som et fængsel og som noget, der var kontrolleret af kulturelle faktorer. Bogens anliggende er følgelig at reflektere over denne “double bind” for her igennem at sætte kroppen fri, så den kan blive en “body unbound”.

Bogen indledes med en skitsering af konteksten for diskussionen om forholdet mellem religion, politik og kropslighed. Denne kontekst er naturligvis vigtig for bogens anliggende som helhed. Men det bliver ikke helt klart, hvordan disse tre begreber hænger sammen. Spørgsmålet om forholdet mellem religion og politik bliver udmærket skitseret som et væsentligt religionsfilosofisk tema i de senere år. Men indledningen får ikke overbevisende argumenteret for, hvordan dette forbinder sig med diskussionen om kropsligheden.

Bogen er inddelt i tre hoveddele – “Religion and Politics”, “History and the Body”, og “Phenomenology of the Body”. Selv om bogen ikke helt kan siges at komme frem til et samlende tema, er flere af artiklerne dog ganske læseværdige. Jeg vil her trække tre frem. Fra første hoveddel er det Ola Sigurdsons “The Return of Religious Embodiment: On Post-Secular Politics”. Det er i denne artikel, at vi finder nogle af de tydeligste koblinger af kropslighed og politisk teologi. På baggrund af både religionsbegrebet og sækulariseringen af de vestlige samfund, argumenterer Sigurdson for, at religionen blev løst fra kropsligheden. Samtidig peger han på, hvordan den